

**ЕЛЕКТРОНЕН БЮЛЕТИН
РЕГИОНАЛЕН ИСТОРИЧЕСКИ МУЗЕЙ – СОФИЯ**

**E-BULLETIN
REGIONAL HISTORY MUSEUM – SOFIA**

Supplementum I

Доклади от Националната научна конференция
„100 години Ньойски договор: Национални измерения
и отражението им върху София и Софийско“

Proceedings of the National Scientific Conference
“100 years of the Treaty of Neuilly: National dimensions
and their impact on Sofia and the Sofia Region”

**Издателство на Регионален исторически музей – София
Publishing of Regional History Museum – Sofia**

София 2023

**„Е-бюлетин“ е периодично научно електронно издание на
Регионален исторически музей – София**

**“E-Bulletin” is a periodical scientific electronic edition of
Regional History Museum – Sofia**

Съставители

д-р Александър Станев (РИМ–София)
Цветозар Йотов (РИМ–София)

Отговорен редактор

Цветозар Йотов (РИМ–София)

Редакционна колегия

доц. д-р Венета Ханджийска-Янкулова
(РИМ–София)
гл. ас. д-р Илиана Борисова-Кацарова
(СУ „Св. Климент Охридски“)
д-р Марио Филипov (РИМ–София)
Елена Николова (РИМ–София)

Техническо оформление

Светлана Чолакова

Editors

Alexander Stanev, PhD (RHM–Sofia)
Tzvetozar Yotov (RHM–Sofia)

Editor-in-chief

Tzvetozar Yotov (RHM–Sofia)

Editorial Board

Veneta Handzhiyska-Yankulova,
Assoc. Prof., PhD (RHM–Sofia)
Iliana Borisova-Katsarova, Chief Assist.
Prof., PhD (SU “St. Kliment Ohridski”)
Mario Filipov, PhD (RHM–Sofia)
Elena Nikolova (RHM–Sofia)

Layout

Svetlana Cholakova

**Издавателство на Регионален исторически музей – София
Publishing of Regional History Museum – Sofia**

ISSN 2603-4247

**Изисквания към авторите за подготовка на публикация / Requirements for authors
when preparing a publication: <https://e-bulletin.sofiahistorymuseum.bg/bg/requirements>**

Регионален исторически музей – София
Regional History Museum – Sofia

ЕЛЕКТРОНЕН БЮЛЕТИН E-BULLETIN

<http://www.sofiahistorymuseum.bg/bg/>

<http://e-bulletin.sofiahistorymuseum.bg/bg/>

Suppl. I/2023

ISSN 2603-4247

СЪДЪРЖАНИЕ CONTENT

ВМЕСТО ПРЕДГОВОР

Цветозар Йотов

INTRODUCTION

Tsvetozar Yotov

.....7-14

ВОЙНАТА...

Александър Станев

THE WAR...

Alexander Stanev

.....15-26

НАБЛЮДЕНИЯ ВЪРХУ РАННИТЕ ПАМЕТНИЦИ В ЧЕСТ НА ЗАГИНАЛИТЕ ВЪВ ВОЙНИТЕ ЗА НАЦИОНАЛНО ОБЕДИНЕНИЕ (1912–1918 Г.) В СОФИЙСКА ОБЩИНА

Илия Мечков

OBSERVATIONS ON THE EARLY MONUMENTS IN HONOR OF THE PERISHED IN THE WARS FOR NATIONAL UNIFICATION (1912–1918) IN THE SOFIA MUNICIPALITY

Iliia Mechkov

.....27-45

СОФИЯ – ЦЕНТЪР НА БЕЖАНСКИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ ОТ ЗАПАДНИТЕ ПОКРАЙНИНИ <i>Людмила Зидарова, Елена Бугарчева</i>	
SOFIA – CENTER OF REFUGEE ORGANIZATIONS FROM THE WESTERN OUTLANDS <i>Liudmila Zidarova, Elena Bugarcheva</i>	47–57
НЪОЙСКИЯТ ДОГОВОР И АРМЕНЦИТЕ В БЪЛГАРИЯ <i>Гоар Хнканосян</i>	
THE TREATY OF NEUILLY AND THE ARMENIANS IN BULGARIA <i>Goar Hnkanosyan</i>	59–77
НЕИЗВЕСТНИ СТРАНИЦИ ОТ ДЕЙНОСТТА НА АМЕРИКАНСКИТЕ МЛАДЕЖКИ ХРИСТЯНСКИ ОБЩЕСТВА В БЪЛГАРИЯ <i>Петко Мангачев</i>	
UNKNOWN SITES ON THE ACTIVITIES OF AMERICAN YOUTH CHRISTIAN SOCIETIES IN BULGARIA <i>Petko Mangatchev</i>	79–85
СТАРИННИ МЕСТНИ ИМЕНА ОТ ЦАРИБРОДСКО <i>Анна Чолева-Димитрова</i>	
ANCIENT PLACE NAMES OF TSARIBROD REGION <i>Anna Choleva-Dimitrova</i>	87–95
ЛАНДШАФТНАТА АРХИТЕКТУРА НА СОФИЯ ПРЕЗ 20-ТЕ ГОДИНИ НА ХХ ВЕК <i>Мария Гуркова</i>	
THE LANDSCAPE ARCHITECTURE OF SOFIA IN THE 1920S <i>Maria Gurkova</i>	97–110
АКЦИИ СРЕЩУ НЪОЙ: 1989–1997 Г. (ВЪЗРАЖДАНЕ НА ПРОТЕСТИТЕ НА 27 НОЕМВРИ ОТ МАКЕДОНСКАТА МЛАДЕЖКА ОРГАНИЗАЦИЯ) <i>Евгений Еков</i>	
ACTIONS AGAINST TREATY OF NEUILLY: 1989–1997 (REVIVAL OF PROTESTS ON NOVEMBER 27 FROM THE MACEDONIAN YOUTH ORGANIZATION) <i>Evgeniy Ekov</i>	111–129

ЧЕТЕНИЯ НА СОФИЙСКИЯ МУЗЕЙ

**100 ГОДИНИ НЬОЙСКИ ДОГОВОР:
НАЦИОНАЛНИ ИЗМЕРЕНИЯ
И ОТРАЖЕНИЕТО ИМ ВЪРХУ
СОФИЯ И СОФИЙСКО**

СОФИЯ – ЦЕНТЪР НА БЕЖАНСКИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ ОТ ЗАПАДНИТЕ ПОКРАЙНИНИ

Людмила Зидарова, Елена Бугарчева

Настоящото съобщение има за цел да представи ролята на бежанските организации на българите от Западните покрайнини, създадени на територията на нашата столица след разпокъсването на България по силата на Ньойския договор. Авторите са използвали богатия документален материал, съхраняван в българските държавни архиви, част от който вече е публикуван (Сборник 2005: 152), както и някои печатни издания, свързани с темата.

В последните години българската историография все повече засяга въпроса за живота на тези наши сънародници разделени от двете страни на западната ни граница след 1919 г., събрали се за кратко в годините 1941–1944 и отново разделени и до днес, но тези публикации не разкриват докрай тяхната клета съдба. Надяваме се с настоящето съобщение да открием още една врата за бъдещите изследователи.

Проектодоговорът за мир откъсва от България земи населени с българско население, които до този момент са били част от държавата – Царибродско е околия в рамките на Софийски окръг, Босилеградско е към Кюстендил, а селата от Кулско са към Видинско.

„Самото название Западни покрайнини е исторически паметник: то не е етнографско – нито е употребявано по-рано някога за означаване на земите, за които то се даде от нас след окупацията им по силата на Ньойския диктат от 1919 год., нито пък – най-главното – то означава действителните Западни български земи по население и историческа принадлежност. Босилеградско, Трънско, Царибродско и Кулско никога не са били западните покрайнини от българските земи и българската държава. Ето защо казвам: названието западни покрайнини в нашия смисъл ще си останат само паметник на безграничната злоба и на некачествима жестокост от страна на Сърбия към българския народ и българската държава, скрити зад мотива за „стратегически съображения“, съвсем точно наречени от американските делегати в мирната конференция „съмнителни“ (Сборник 2005: 152). Така пише журналистът Ефтим Стефанов, дългогодишен учител в Кюстендилската гимназия, член на Върховния комитет на бежанците от Западните покрайнини (Сборник 2005: 152).

При завръщането си от Ньой министър Теодор Теодоров и директорът на Дирекцията на държавните дългове Никола Стоянов стават свидетели на вледеняваща картина – „море от мъже и жени“ от Цариброд и околията, заедно с общинските кметове и свещениците, стоят в „гробна тишина“ като на погребение на перона на Царибродската гара (Сборник 2005: 134).

Това е началото на масовото бягство на населението към Майката-родина и годините на неговото тежко изгнаничество. *„Напускайки къща и имот, печелени от поколения и свързани с неразкъсваемата обич към бащино огнище и с незабравими, хубави, мили спомени и традиции, не остана жива душа в набелязаните от казания слух села и паланки още през 1919 г.“* (Сборник 2005: 153).

На 6 ноември 1920 г., Задушница, Сърбия окупира тези краища преди окончателния протокол на пограничната международна комисия и така решава тяхното бъдеще. Родната земя, претоварена с репарации, окупационни войски, многобройни бежански маси от Македония, Добруджа и Тракия приема новите изгнаници и чрез Дирекцията за бежанците настанява в различни райони на страната над 1700 семейства, а в градовете над 1500 семейства (от около 5000 семейства). Повечето от тях спират в София и тук очакват да намерят постоянен подслон. Надеждата е, че държавните и общински органи в столицата ще помогнат за уреждането на тяхното положение, защото те са български поданици. Парадоксът е, че като такива те стават и „бежанци“. Проблемът е сложен и се урежда в продължение на години. Например чак през м. май 1923 г. са раздадени 159 места в района на Лагера за заселване на жители от Царибродско (Западно ехо 1923).

Настанени и самонастанили се в крайните квартали на София и околните села те чувстват отчуждението от местните, поради разликата в бита, говора и облеклото. Както свидетелства журналистът Есто Везенков, също бежанец от Царибродско, в своите спомени *„... в семействата често се говореше за обидна изолация, която от своя страна подтикваше към сдружаване на себеподобните. Може би поради това, а и по силата на прастари инстинкти в столицата възникнаха бежанските квартали на добруджанци, македонци, царибродчани и тракийци“* (Везенков 2009: 25).

Ето как във времето се развива организираният живот на бежанците от западните краища в София. Още на 14 ноември 1920 г., само няколко дена след сръбското заемане на спорните територии в София е създадено първото дружество на бежанците от Царибродско – „Нишава“. Дружеството има за цел *„да подпомага напусналите своите огнища български граждани от град Цариброд и околията му, поради окупирането на тези краища от сърбо-хърватско-словенската държава, да се стреми с общи усилия да използва за членовете си създадените облаги със закона за бежанците и обезпечаване поминъка им, да изучава техните културни и материални нужди и се грижи за тяхното задоволяване“* (Сборник 2005: 174).

На 16 януари 1921 г. в помещенията на III мъжка гимназия бежанците от окупираните села от Трънския край образуват дружба на бежанците (Сборник 2005: 195), на 10 април 1921 г. се учредява дружество на бежанците от Босилеградско в София (Сборник 2005: 205). На 6 ноември 1922 г. в София започва да излиза в. „Западно ехо“. Той е орган на емигрантите от Царибродско, Босилеградско, Трънско и Видинско. Целта му е да държи буден духа на поробените братя в Сърбия, където се разпространява нелегално, както и да служи за осведомителен

орган на бежанците от западните краища (Сборник 2005: 226). На 3 декември 1923 г. е основано бежанско културно просветно дружество „Западен край“, културно-просветна организация, която има за цел да обедини младежите бежанци от Западните покрайни, да пази идейната и моралната им чистота, да съдейства за умственото и физическо развитие и да подпомага членовете си при нужда (ДАА – ДА–София, ф. ЗК, оп. 1, а.е. 148, л. 1). „Дейците от дружество „Западен край, чрез своите утра, вечеринки, забави, сказки и беседи, чрез своето списание „Ерма“, което за жалост твърде рано трябваше да спре, изградиха и изграждат безшумно мъничкото си дело. Това дело е същински и безспорен подвиг. Българската младеж може да черпи указание за творчество и неуморен труд в това дело. Защото в това дело е начертан пътя на всяка младеж – път на творчество и жертва, в тоя скромнен подвиг е развято знамето на всяка борба – безстрашие и вяра и в огнени слова е предаден девизът на всяка будна борческа младеж – повече знание, културен развой и нравствено-духовна висина!“ (Сборник 1940: 392).

През 1924 г., на 24 март е основано дружество „Нишава“ в с. Надежда, Софийско, на 7 април същата година е основано царибродското посмъртно благотворително дружество „Последна грижа“, в което влизат кварталите Ив. Вазов, Тухларните, Стрелбището, Подофицерски, ген. Лазаров, Крива река, Лагера, Царибродски квартал – III гараж, и Изливо (Сборник 2005: 241). То се грижи за приличното и окончателно погребване на починали редовни членове и отпускане на наследниците на починалия 1000 лв. помощ (ДАА – ДА–София, ф. ЗК, оп. 1, а.е. 206, л. 6). На 9 октомври 1924 г. изгнаниците от западните покрайнини основават свой Върховен комитет на бежанците. Той обединява дружествата от Босилеградско, Трънско, Царибродско и Кулско „на напусналите родните си огнища български граждани поради окупирането на западните области от сърбите“. Върховният комитет има за цел да изучава културните и материални нужди на бежанците, като се грижи за задоволяването им, да популяризира пред обществото и външния свят целите на организацията, като организира събрания, манифестации, както и да провежда печатна пропаганда издавайки свой в. „Западни покрайнини“ (Сборник 2005: 243).

На 26 януари 1926 г. излиза първият брой на в. „Въртоп“ с уводна статия от Сирак Скитник, призовавайки към решителна борба срещу робството. На 8 април се провежда Първият конгрес на организацията на бежанците от Западните покрайнини. Той взема важни решения. След като отчита положението в страната и затрудненията предизвикани от фаталната конвенция за „доброволното изселване“, която предизвиква прииждането на нови бежанци, конгресът прави следните предложения: да се създаде веднага Дирекция на бежанците, която бързо да извърши проучването на въпроса за бежанците, за да задоволи техните нужди, както и да популяризира този въпрос пред обществото вътре и вън от страната; да се раздадат веднага съществуващите работни земи и дворни места, да се намалят лихвите, а наемите безусловно да се опростят, да се създадат бюра по труда, в които да участват и представители на бежанците.

По отношение на международното положение конгресът изтъква, че бежанският въпрос е продукт на международни отношения и неговите жертви могат да искат и да получават международна помощ. Приема се повдигнатият въпрос за федериране на СХС кралство на почвата на „добре разбраните интереси на съседство и побратимяване“. Участниците декларират, „че не е бежанецът

от Западните български покрайнини, който ще отбие братската ръка, стига да бъде искрено подадена, обаче той иска и настоява тая искреност и непритворство да намерят реално приложение в признаването дадените по договора човешки и национални права на меншество, каквото съставляват нашите бащи, майки, братя и сестри зад границата, като им се зачитат народността, езикът, училищата и църквите..., защото в противен случай на всички изявления, писания и благопожелания от страна на владетелите на нашия край, бежанците ще гледат като средство за постигане пансръбски цели и домогвания против които организацията ни ще продължава своята борба с всички легални средства, които ѝ дава общочовешката култура“ (Сборник 2005: 257–258). Тази борба в Западните покрайнини продължава вече 100 години и все още не е завършила.

И в следващите години организацията продължава своята дейност за подобряване на нелекия живот на бежанците, за запазване на техните традиции и култура, за признаване правата на останалите извън България. Заедно с това в София се появяват нови дружества. На 25 април 1926 г. е учредителното събрание на Босилеградското младежко бежанско дружество „Петрун или Петър Н. Сираков“. Започват да се появяват и сведения за „Въртоп“, организация, по подобие на ВМРО, която има за цел освобождаването на поробените западни български покрайнини и присъединяването им отново към България с писмена пропаганда и литература и с оръжие, там, където се наложи.¹

На 14 февруари 1932 г. се създава Задругата на девойките от Западните покрайнини. На събранието е изнесен реферат на тема: „Жената като общественичка, публицистка и ролята на западнопокрайнката девойка в освободителната борба“ (Сборник 2005: 396). То съществува три години и след 19 май 1934 г. се слива с Дружеството на жените от Западните покрайнини, което е основано на 28 февруари 1932 г. при Върховния комитет на Западните покрайнини (Сборник 2005: 397).

Дейността на жените предизвиква разнопосочни мнения. Както отбелязва в „Западни покрайнини“: „нас ни учудва хладното, да не кажем по-тежка дума, държане към дружеството на западнопокрайнките, не само на много жени и девизи, но и още повече на мнозина от мъжете ни. Мнозина от последните, вместо да поощрят жените, дъщерите или сестрите си за участие организирано в борбите ни, да ги упътят и отправят в дружеството на жените, те напротив ги обезсърчават, поставяйки под съмнение борбата на жените.

Бащи и братя, изпратете вашите дъщери, вашите жени и сестри в дружеството на жените западнопокрайнки. А на западнопокрайнките казваме: майки и сестри елате в дружеството ни, дето болката за родината се облекчава и борбата ни за нейната свобода ще бъде по-успешна“ (Западни покрайнини 1932).

На 10 април 1932 г. е свикан Учредителен конгрес на младежите от западните покрайнини, в който вземат участие и софийските дружества – Младежко дружество „Царибродско“ (дружеството е учредено на 3 март 1927 г.), Младежко дружество „Трънско“, Младежко дружество „Босилеградско“, Младежко дружество „Академическо“ и младежкото дружество „Задруга на девойките“ (Сборник 2005: 397–398). На 18 юни 1932 г. е учредителното събрание на

---

¹ Устав на Вътрешната западнокрайска революционна организация „Въртоп“ (В.З.Р.О.)

Научния институт „Западни покрайнини“, който избира и членовете на научния комитет – проф. д-р Стефан Младенов – председател и подпредседател Стилян Чилингиров. Институтът се организира с цел да спомага, обединява и организира проучването историята, етнографията, стопанския живот и политическото положение на западните покрайнини, да събира и издава исторически материали по освободителните борби на българите от западните покрайнини, да издава трудове, с които да осветлява обществото в България и чужбина за непоносимото положение на Покрайнините оттагък и отсам границата след мирните договори и ще се стреми да създава условия за издаване научно-литературно списание с оглед целите на института (Сборник 2005: 406).

На 29 януари 1933 г. се основава взаимоспомагателно, културно-просветно и неутрално дружество „Трънски край“ в с. Надежда, Софийско, което, като юридически признато, представлява своите членове пред административните власти в общината. Неговият театрален кръжок с успех изнася всяка година „Трънска седянка“, със сюжети от живота на трънчани. На тези вечеринки се събират всички жители, облечени в красиви трънски носии, извиват се хора, носят се хороводни и седенкарски песни (Сборник 1940: 386).

На 15 януари 1934 г. е учредено Трънско-Брезнишкото културно просветно дружество в с. Красно село – София, което има за цел да създаде условия за опознаване, сближение и обединение на всички трънчани и брезничани и техните зетъове, чрез устройване на другарски срещи, сказки, вечеринки, екскурзии и др. (ДАА – ЦДА, ф. 264К, оп. 5. а.е. 1985, л. 30). То е последица от стопанската и икономическа криза започнала да се шири след 1930 г., когато в Красно село, представляващо по това време едно обширно поле, без всякакво благоустройство, много трънчани намират евтини места и без да се плашат от негодите за кратко време издигат свои къщи.

Трънско-Знеполската студентска корпорация „Зидар“, основана през м. октомври 1936 г. обединява повече от 40 студенти. Тя защитава техните интереси, работи за издигане на тяхното обществено и национално съзнание и за културния напредък на Трънско (Сборник 1940: 391).

Учредените в София нови бежански дружества, наред със заварените замлячески дружества, спомагат за по-бързото и по-лесно преодоляване на трудностите за приобщаване на бежанците в новите условия на живот. Те оказват морална и материална подкрепа, изискват от държавните институции различни мерки за създаване на условия за решаване на определени ситуации, напр. оземляване, правото на строеж, на работа и т.н. Те съдействат и работят активно за защита на малцинствените права на българското население в Кралство Югославия, борят се за непрекъснатата връзка между емигрантите и останалите зад пределите на България роднини и близки, изразяват своя протест в редица изложения до ОН и международни организации. Друга важна част от дейността на организациите е непрекъснато биене на камбаната пред света за непоносимите условия на живот на българите останали под сръбска власт. Ето един от призивите на „Дружеството на бежанците от Трънско“ за отпразнуването на празника на светите братя св. св. Кирил и Методий през 1926 г.: *„Ньойският договор и режимът на съседа ни прокудиха с хиляди българи от ЗАПАДНИТЕ ПОКРАЙНИНИ, които бяха откъснати от тялото майка БЪЛГАРИЯ и включени в пределите на СЪРБИЯ. Тая жестока несправедливост, нуждата да се работи за освобождаването*

на този поробен край и вярата в поробените, че е осъществимо това, – създаде „ДРУЖЕСТВО НА БЕЖАНСКИТЕ ОТ ТРЪНСКО“. Да поддържа тесни духовни връзки с останалите оттатък роби, да работи за тяхната свобода, е задачата на това Дружество. Едно от средствата за осъществяването задачите си е и традиционният събор – протест, който дружеството урежда ежегодно на граничния пункт с. Стрезимировци. Чрез него то ще влее нова струя от надежди в тия отсам и ония – оттатък изкуствената и неподобна в историята граница, ще напомни на „културна“ ЕВРОПА непоносимото и жестоко положение, в което е поставен българинът от Западните покрайнини и ще протестира срещу незаслужено наложеното му в ХХ-ия век робство“ (ДАА – ЦДА, ф. 108, оп. 2, а.е. 2344, л. 1).

Наред с това националните и по места организации се грижат за осигуряване на духовния културен живот на бежанците със сказки, вечеринки, литературни събрания и седенки, с което се стремят да запазят техните традиции и да ги сплотят в тежкото им битие. Това са социалните мрежи на своето време и тяхното ежедневно, тихо, систематично дело трябва да бъде изследвано.

Културно-просветните и благотворителни дружества се появяват на сцената на българския обществено-културен живот в началото на ХХ век. Те са нещо ново за младата държава. Изградени са главно на основата на културно-просветните идеи. Техните създатели са напуснали родните си огнища, за да търсят ново препитание в столицата. Стремещът им е да сплотят своите земляци и да подпомогнат просперитета на родното си място. Балканските и първата световна война спират хода на изграждащото се гражданско съзнание, но веднага след Ньой създаването на нови дружества избухва с нова сила. Те обаче са създадени от хора прогонени със сила от домовете си от чужда власт. Целите на всички обществени организации на българите от западните покрайнини са борба с просветно-културни средства за запазването на традициите им и за духовно издигане, за изграждане на самосъзнание, което да вдъхновява за борба за възстановяване на неpravдите от 1919 г. Те не са откъснати от другите дружества в столицата, а ги допълват, подпомагат и всички заедно изграждат едно ново поколение достойни българи, споменът за които не трябва да бъде забравян.

Б И Б Л И О Г Р А Ф И Я

Везенков 2009: Е. Везенков. *Частича от истината за цялото. Спомени на журналиста.* София, 2009.

Западни покрайнини 1932: *Западни покрайнини*, бр. 286 от 3 юни 1932 г.

Западно ехо 1923: *Западно ехо*, бр. 13 от 16 май 1923 г.

Сборник 1940: *Сборник „Трънски край“.* София, 1940.

Сборник 2005: *Българите от Западните покрайнини(1878–1975).* Съст. Е. Бугарчева, Л. Зидарова (= *Архивите говорят.* Т. 35). София, 2005.

Архивни източници

ДАА – ДА–София, ф. 3К, оп. 1, а.е. 148, л. 1.

ДАА – ДА–София, ф. 3К, оп. 1, а.е. 206, л. 6.

ДАА – ЦДА, ф. 108, оп. 2, а.е. 2344, л. 1.

ДАА – ЦДА, ф. 264К, оп. 5. а.е. 1985, л. 30.

S U M M A R Y

SOFIA – CENTER OF REFUGEE ORGANIZATIONS
FROM THE WESTERN OUTLANDS

Liudmila Zidarova, Elena Bugarcheva

The purpose of this article is to present the role of the refugee organizations of the Bulgarians from the Western Outlands, established on the territory of the Bulgarian capital after the fragmentation of Bulgaria under the Treaty of Neuilly. The authors have used the rich documentary material kept in the Bulgarian state archives, part of which has already been published, as well as some printed editions related to the topic. In recent years, Bulgarian historiography more and more refers to the matter concerning the lives of these compatriots of ours who were separated on both sides of our western border after 1919, who gathered briefly in the years 1941–1944 and were separated again until today. But these publications do not fully reveal their woeful fate. With this announcement, we hope to open another gateway for future researchers.

Ключови думи: София, бежанци, бежански организации, Западни покрайнини
Key words: Sofia, refugees, refugee organizations, Western Outlands

A B T O P

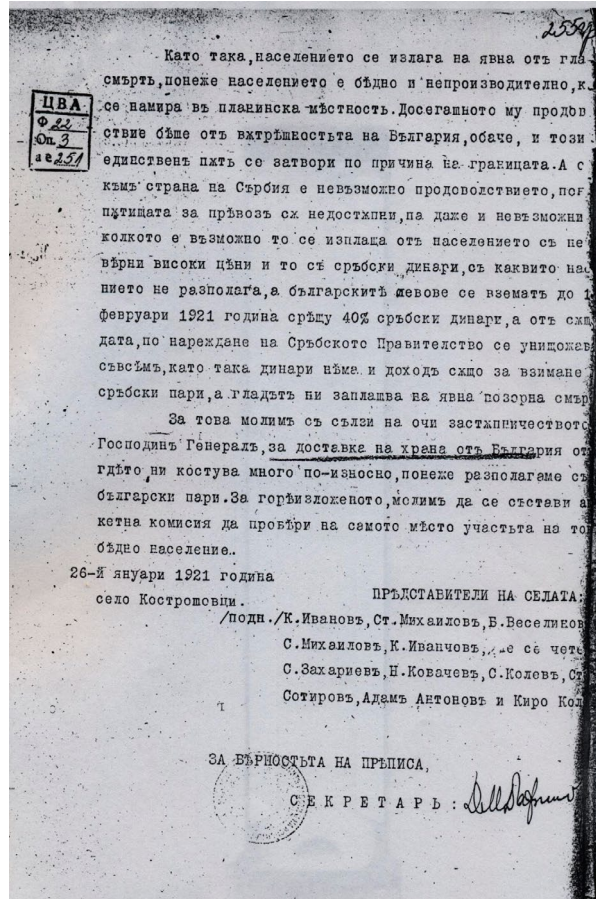
Людмила Зидарова
Македонски научен институт – София

Елена Бугарчева
Македонски научен институт – София
elbugarcheva@gmail.com

Liudmila Zidarova
Macedonian Scientific Institute – Sofia

Elena Bugarcheva
Macedonian Scientific Institute – Sofia
elbugarcheva@gmail.com

Обр. 3. Протокол за създаване на дружество „Трънски край“
(ДАА – ЦДА, ф. 264К, оп. 5, а. е. 1986, л. 65).

Обр. 4. Вестник „Западно ехо“.

Обр. 5. Вестник „Западни покрайнини“.

